

Utredning av åsikter om HEL II (förbättringskunskap)

Niklas Westerberg

26 november 2011

Bakgrund

Vårterminen 2011 genomfördes en stor förändring i del 2 av det program-överskridande utbildningsmomentet Hälsa Etik och Lärande. Från att ha utgjorts av en 2 veckor lång kurs i sexologi, förändrades innehållet till förbättringskunskap samtidigt som tiden för momentet förlängdes till tre veckor. För läkarstudenter flyttade även momentet från termin 5 till termin 10. Redan tidigare hade under flera omgångar av HEL II en växande andel studenter slumpats till att på prov genomföra ett förbättringsprojekt i stället för att fullt ut delta i sexologiundervisningen. Ändringen genomfördes inte utan studentprotester i form av bland annat namninsamlingar. I skrivande stund har två kullar studenter genomgått den nya förbättringskunskapsinriktade HEL II.

På läkarprogrammet har såväl lärare som hela terminer av studenter ställt sig bakom skarpt formulerade kritiska skrivelser till de ansvariga för HEL II. Mycket av den kritiken har sin grund i problem som uppstått i samband med flytten av momentet till termin 10, men även innehållet som sådant och den akademiska nivån på undervisningen har fått utstå betydande kritik.

För att få en bättre bild av hur synen på HEL II är bland alla de studenter som haft momentet i dess nya form, har jag skickat ut en enkät till dessa studenter (närmare 600 st). Av dessa har, glädjande nog, fler än 300 svarat.

Enkätfrågor

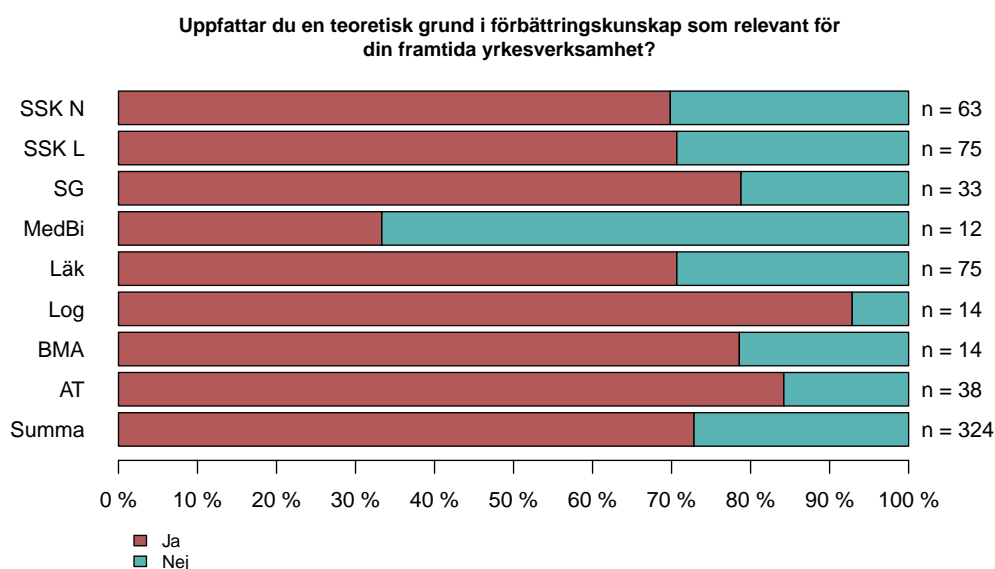
Följande frågor med begränsade svarsalternativ ställdes till studenterna:

- Vilken termin deltog du i HEL II?
- Vilken utbildning läser du?
- Upplevde du det förbättringsprojekt som du deltog i som meningsfullt för verksamheten?
- Vilken inställning hade de ni jobbade mot på kliniken till ert förbättringsprojekt?
- Uppfattade du projektet som lärorikt utifrån ett förbättringskunskapsperspektiv?
- Tycker du att den tid som avsattes för projektet var väl investerad?
- Hur ser du på att förbättringskunskap ersatte undervisningen i sexologi?
- Hur uppfattade du att utvärderingen av momentet var konstruerat?
- Uppfattar du en teoretisk grund i förbättringskunskap som relevant för din framtida yrkesverksamhet?
- I vilken utsträckning tror du att kursen förbättrat dina möjligheter att genomföra förbättringar i den verksamhet du kommer att jobba inom?
- Hur mycket undervisning inom förbättringskunskap tycker du att du fått totalt sett?
- Fick du ett bra bemötande från din basgruppshandledare?
- Hur ser du på samarbete med andra yrkesgrupper?
- Hur ser du på framtiden för HEL II med förbättringskunskap?
- Hur utvecklades din syn på samarbete med andra yrkesgrupper under HEL II?

Resultat av enkät

Nedanstående resultat baseras på data insamlat fram till den 25:e november, då totalt 324 studenter hade svarat på enkäten.

De flesta studenter uppfattar förbättringskunskap som relevant kunskap, se figur 1. Bland studenter vid utbildningen i medicinsk biologi är

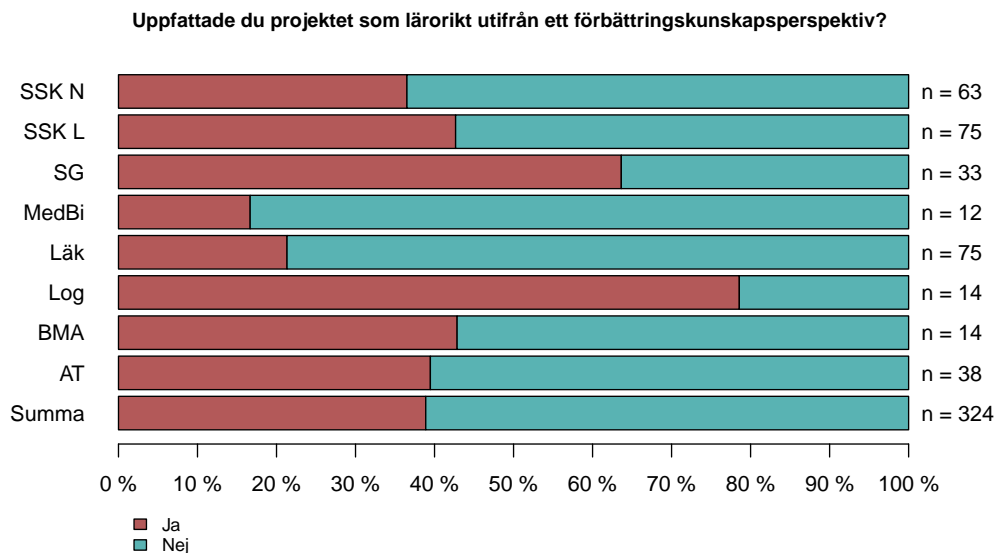
Figur 1: Enkät svar bland studenter som genomgått HEL II under 2011 fördelade på utbildningsprogram samt summerat, "n" anger antalet svarande. Frågan löd: "Uppfattar du en teoretisk grund i förbättringskunskap som relevant för din framtida yrkesverksamhet?"

emellertid denna andel något mindre (endast drygt 30 %). Själva förbättringsprojektet uppfattas emellertid av de flesta inte som lärorikt, se figur 2. Mest negativa i det avseendet är studenter på läkarprogrammet och utbildningen i medicinsk biologi. Undantaget är logoped- och sjukgymnaststudenter bland vilka mer än hälften uppfattar projektet som lärorikt. Bland BMA-studenterna tycker de flesta att mer undervisning i förbättringskunskap behövs. Annars är den vanligaste åsikten att mängden är lagom.

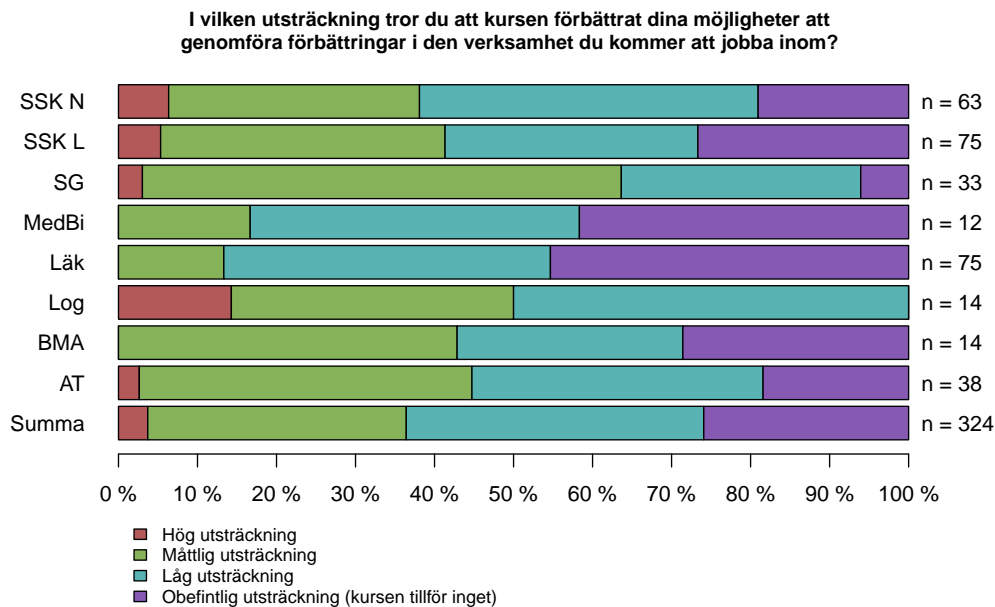
På frågan om i vilken utsträckning de tror att kursen skulle ha förbättrat deras möjligheter att genomföra förbättringar i framtiden, svarar endast 4 % "hög utsträckning" (alternativet "mycket hög utsträckning" angavs inte av någon), se figur 3. Mer än 60 % anger utsträckningen som låg eller obefintlig.

På frågan om den tid som avsattes för projektet var väl investerad svarar endast 15 % "Ja", se figur 4. Bland dessa 15 % återfinns dock inte en enda läkarstudent. Mer än hälften av alla studenter uppfattade inte heller projektet som meningsfullt för den verksamhet som ska förbättras. Mellan olika utbildningsprogram varierar detta från c:a 20 % upp till drygt 50 %

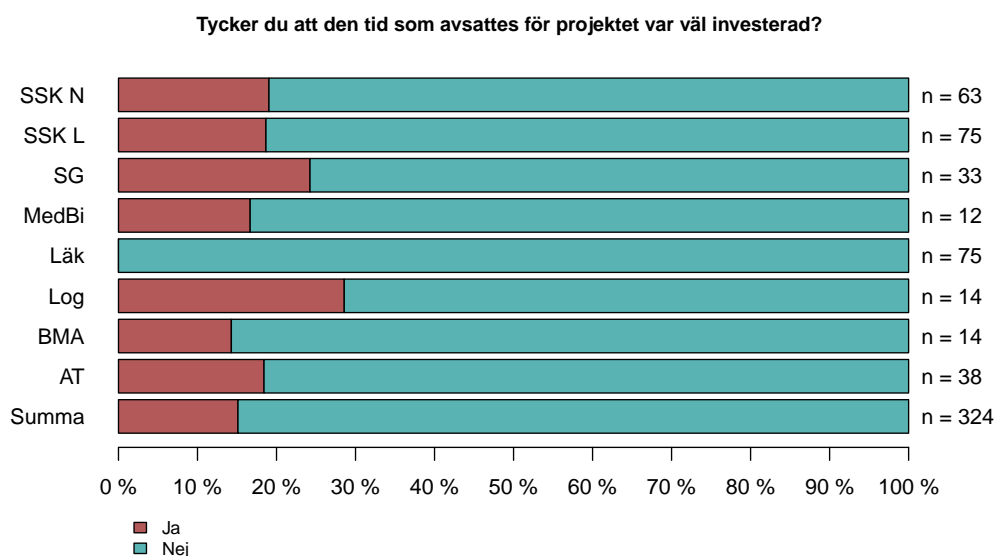
De flesta blir bra bemötta av sin basgruppshandledare, även om en femtedel av läkarstudenterna inte tycker sig ha blivit bra bemötta, se figur 5.

Figur 2: Enkät svar bland studenter som genomgått HEL II under 2011 fördelade på utbildningsprogram samt summerat, "n" anger antalet svarande. Frågan löd: "Uppfattade du projektet som lärorikt utifrån ett förbättringskunskapsperspektiv?"

Figur 3: Enkät svar bland studenter som genomgått HEL II under 2011 fördelade på utbildningsprogram samt summerat, "n" anger antalet svarande. Frågan löd: "I vilken utsträckning tror du att kursen förbättrat dina möjligheter att genomföra förbättringar i den verksamhet du kommer att jobba inom?"

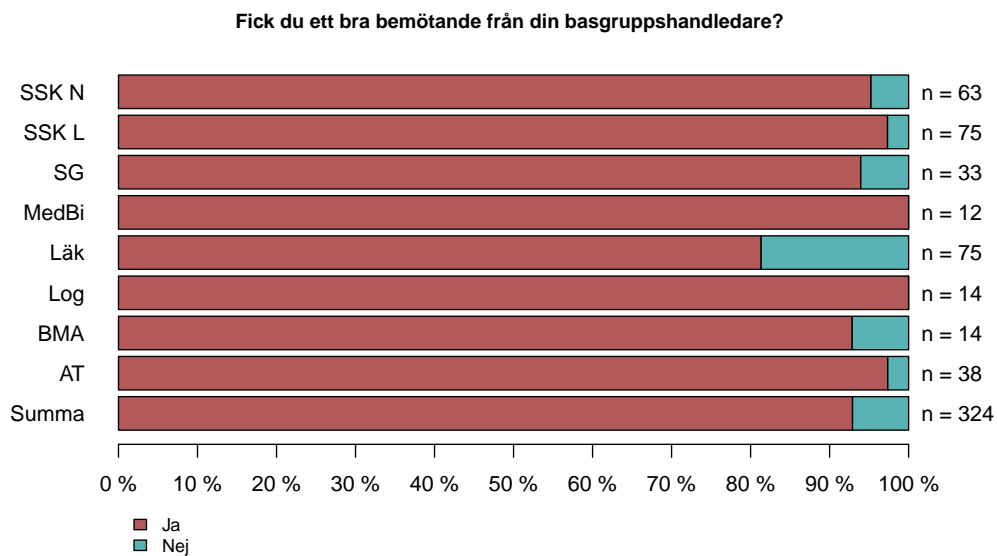
Figur 4: Enkät svar bland studenter som genomgått HEL II under 2011 fördelade på utbildningsprogram samt summerat, "n" anger antalet svarande. Frågan löd: "Tycker du att den tid som avsattes för projektet var väl investerad?"

Från klinikpersonalens sida är det nog så och så med intresset för projektet. En av tre studenter upplever det i vart fall så, se figur 6.

På det interprofessionella planet uppger de flesta oavsett utbildning att de gärna och väl samarbetar med andra yrkesgrupper, se figur 7. Bland studenter i medicinsk biologi är det dock en fjärdedel som inte ser någon egentlig poäng med sådant samarbete. Genom att delta i HEL II uppger de flesta att deras syn på interprofessionellt samarbete inte förändrades, 16 % anser dock att den förbättrades, se figur 8. Bland studenter på läkarprogrammet och utbildningen i medicinsk biologi uppger dock mer än 10 % att deras syn på samarbete över yrkesgränserna försämrades.

Den tidigare utbildningen i sexologi är saknad av många. Mer än 80 % av studenterna tycker det var dåligt att förbättringskunskap ersatte sexologi, medan endast 4 % tyckte det var bra, se figur 9. Minst nostalgiska är logopederna.

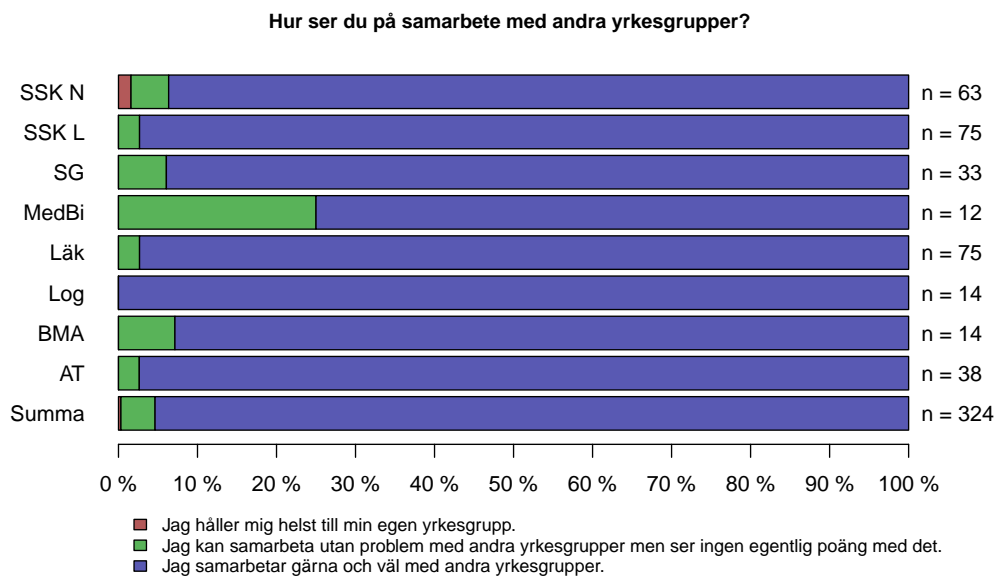
Slutligen finns det en närmast total enighet om att HEL II inte bör lämnas oförändrat, se figur 10. Bland studenter på läkarprogrammet och utbildningen i medicinsk biologi anser de flesta att något helt annat borde ersätta HEL II med förbättringskunskap (> 70 % på båda programmen). Mest potential för betydande kvalitetsförbättringar ser sjukgymnast- och logopedstudenter (> 75 % på båda programmen).

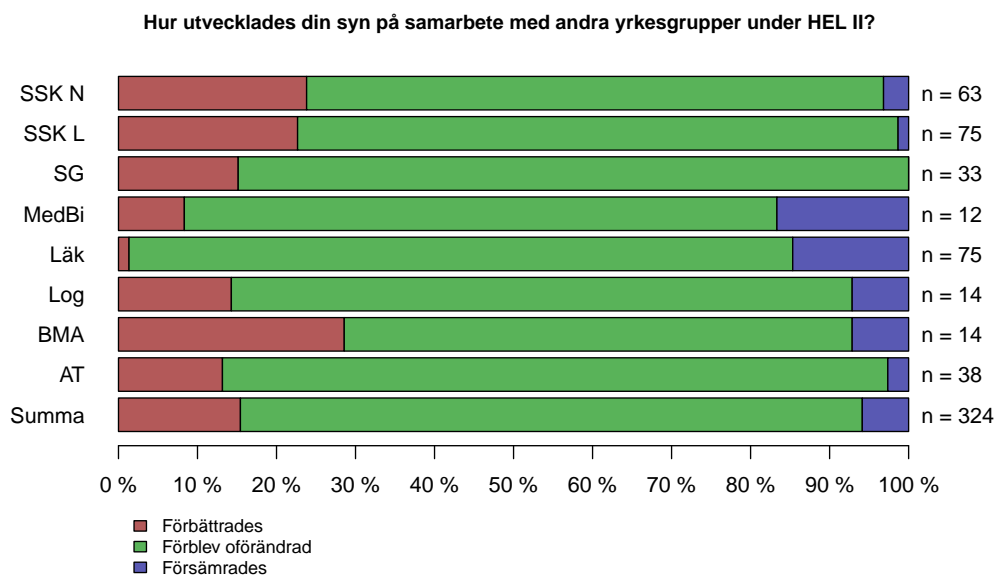
Figur 5: Enkät svar bland studenter som genomgått HEL II under 2011 fördelade på utbildningsprogram samt summerat, "n" anger antalet svarande. Frågan löd: "Fick du ett bra bemötande från din basgruppshandledare?"

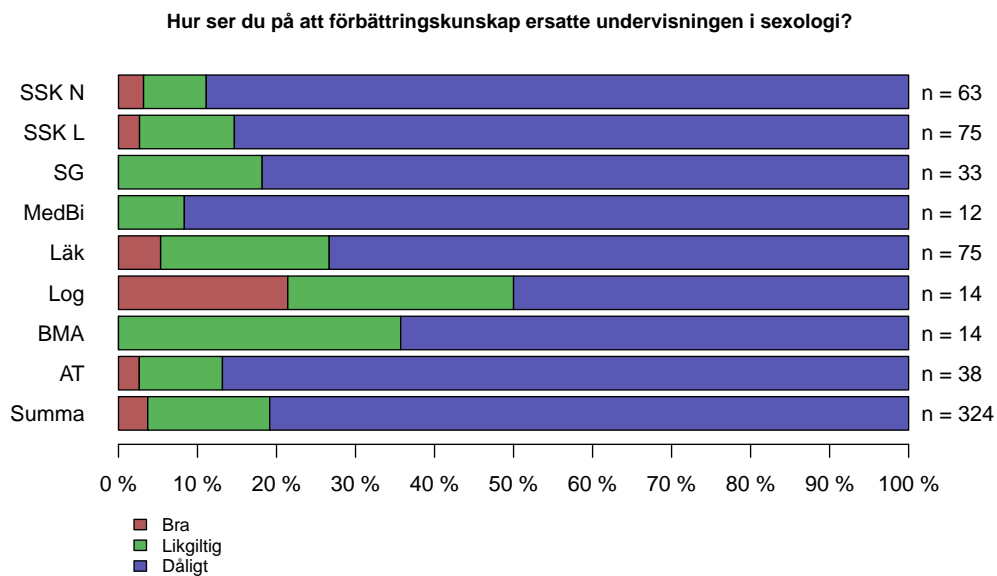
Figur 6: Enkät svar bland studenter som genomgått HEL II under 2011 fördelade på utbildningsprogram samt summerat, "n" anger antalet svarande. Frågan löd: "Vilken inställning hade de ni jobbade mot på kliniken till ert förbättringsprojekt?"

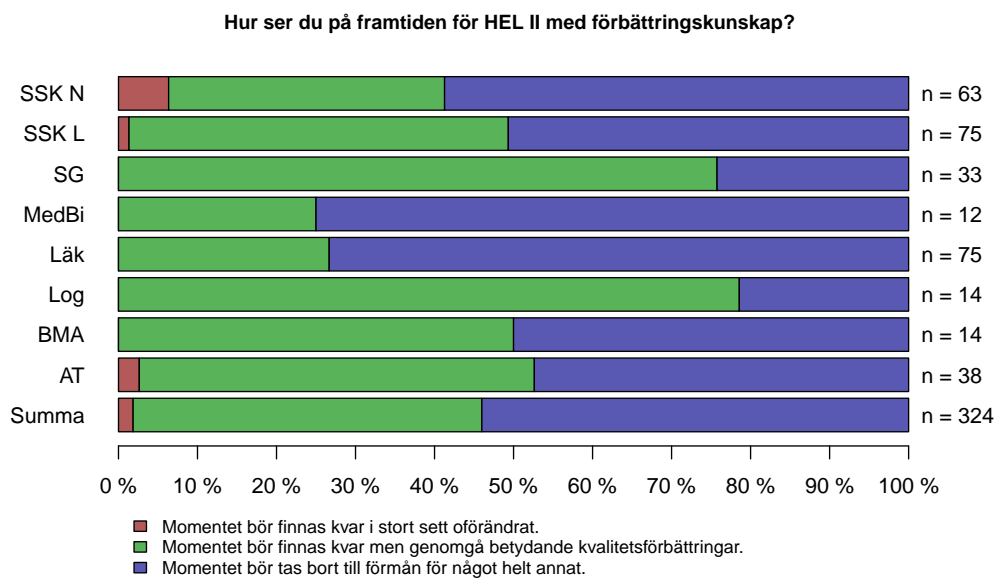
Figur 7: Enkät svar bland studenter som genomgått HEL II under 2011 fördelade på utbildningsprogram samt summerat, "n" anger antalet svarande. Frågan löd: "Hur ser du på samarbete med andra yrkesgrupper?"

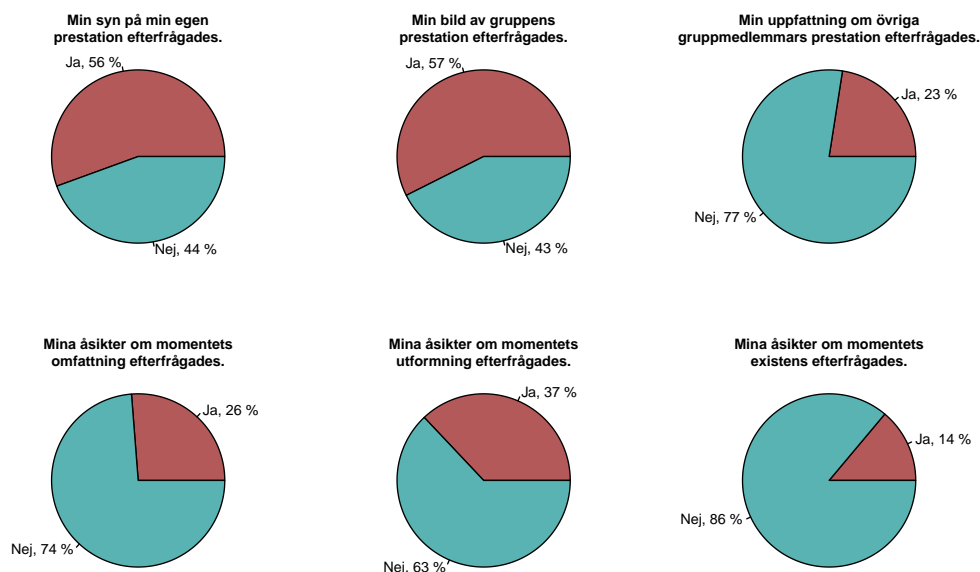
Figur 8: Enkät svar bland studenter som genomgått HEL II under 2011 fördelade på utbildningsprogram samt summerat, "n" anger antalet svarande. Frågan löd: "Hur utvecklades din syn på samarbete med andra yrkesgrupper under HEL II?"

Figur 9: Enkät svar bland studenter som genomgått HEL II under 2011 fördelade på utbildningsprogram samt summerat, "n" anger antalet svarande. Frågan löd: "Hur ser du på att förbättringskunskap ersatte undervisningen i sexologi?"

Figur 10: Enkät svar bland studenter som genomgått HEL II under 2011 fördelade på utbildningsprogram samt summerat, "n" anger antalet svarande. Frågan löd: "Hur ser du på framtiden för HEL II med förbättringskunskap?"

Figur 11: Enkätvar bland studenter som genomgått HEL II under 2011 oavsett utbildning. Frågan löd: "Hur uppfattade du att utvärderingen av momentet var konstruerat?"

Beträffande antalet svarande kan det vara värt att notera det faktum att antalet logoped- och BMA-studenter liksom antalet studenter från programmet i medicinsk biologi endast var mellan 10 och 15 personer. Individuella åsikter kan alltså ha fått ett större genomslag bland dessa än bland övriga utbildningar.

Enskilda kommentarer

En del studenter har hört av sig med synpunkter, både på HEL II och enkäten. Många har uttryckt sin stora uppskattning över enkäten. Många har även uttryckt viss frustration över begränsade svarsalternativ och avsaknaden av en ruta för övriga åsikter. En person har menat att enkäten på ett tydligt sätt skulle avspegla mina egna åsikter om HEL II.

En person påpekade vad gäller attityderna till den utvärdering av momentet som gjordes inom ramen för momentet, att det nog i hög grad var avhängigt basgruppshandledarens syn på och öppenhet för kritik mot momentet.

Många har rapporterat att deras förbättringsprojekt på ett eller annat sätt kretsade väldigt mycket kring en av yrkesgrupperna, vilket är något

som kan få studenter på andra utbildningar att känna sig mindre delaktiga i projektet.

En annan synpunkt är att förbättringskunskap borde introduceras i moment inom den programspecifika utbildningen innan studenterna jobbar programintegrerat.

Många studenter har menat att just sexologin var ett ämne som var väl lämpat för interprofessionellt lärande och att ämnet som sådant inte bör försvinna från utbildningen. Förbättringskunskap ses som något som man troligen kommer att få lära sig ändå i arbetet eller vidareutbildningen.

Att HEL II för läkarstudenterna under några år i praktiken blir ett HEL III är något som påpekats som problematiskt även av studenter från andra utbildningar.

Tidigare kritik från lärarhåll på läkarprogrammet

Från lärare och utbildningsansvariga på läkarprogrammet formulerades skarp kritik mot HEL II. Jag återger denna i stora drag här.

Redan den 5:e april 2011 skrev ordörande i temagruppen för Neuro-Sinne-Psyke-Rörelse, professor Eva Svanborg, tillsammans med terminsansvarige för termin 10, professor Jan Marcusson, samt ämnesföreträdare för neurologi, neurokirurgi och psykiatri till fakultetsstyrelsen angående dels läkarstudenternas missnöje med HEL II, dels den svåra situation som uppstått för resten av undervisningen på den sedan tidigare "undervisningstunga" termin 10. De undertecknande påpekade även det orimliga i att flera kullar av studenter tvingas gå HEL II igen, först på termin 5 och sedan på termin 10, samt att HEL II tycks ges oproportionerligt mycket tid på utbildningen med hänsyn tagen till den akademiska nivån på innehållet. Vidare beskrevs det svåra med att skicka studenter på psykiatriplacering utan att dessa hunnit få någon teoretisk grund i psykiatri. Den aviserade förkortningen av klinikplaceringen med en vecka skulle dessutom försämra undervisningen i psykiatri och neurologi på ett helt oacceptabelt sätt. Mot bakgrund av Socialdepartementets påpekanden om behov av ökade insatser inom grundutbildningen i just psykiatri och den önskan om mer neurologi på grundutbildningen som framkommit i en enkätundersökning bland Sveriges AT-läkare, ter sig dessa ämnens styvmoderliga behandling mycket märklig.

Jan Marcusson samlade även ett flertal ämnesföreträdare för psykiatri bakom en skrivelse den 5:e maj som till stor del handlade om problemen som har uppstått genom att studenterna på termin 10 fick svårt att uppnå terminsmålen i och med att HEL II stal värdefull tid från resten av terminen

samt förhindrade nödvändig introduktion i psykologisk/psykiatrisk teori innan VFU-placering inom psykiatrin. I en passage framkom även att en placeringsort har klargjort att inga studenter med den aviserade förkortade placeringen kommer att få undertecknade intyg om godkänd placering framgent. De undertecknande tog vidare upp bristande kvalitet i HEL II, men var tydliga med att källan till dessa uppgifter är rapporter från studenterna själva. Skrivelsen utmynnade i tre krav, (1) att man omprövar kursens innehåll och tar ställning till hur det bör prioriteras gentemot övriga utbildningsteman på läkarprogrammet, (2) att man flyttar HEL II till en termin där integration är möjlig med bibehållet uppfyllande av terminsmålen [i praktiken termin 5 såsom innan flytten, min anm.] och (3) att framtida större förändringar av detta slag föregås av en grundlig konsekvensanalys med förankring på alla beslutande nivåer.

Såväl nuvarande som före detta programansvariga samt koordinatörer för stadierna I och III skrev den 19:e maj till dekanus och prodekanus. Främst avhandlades även här problem, specifika för läkarstudenterna på termin 10, vilka uppstått på grund av momentets plötsliga införande på denna termin. I skrivelsen togs emellertid även upp hur de undertecknande genom studenternas utsagor bibringats uppfattningen att HEL II "saknar de starka teoretiska fundament, kunskapskrav och anknytning till forskning som högkvalitativ universitetsutbildning skall präglas av".